

BESTUURSBERICHTEN

Van de voorzitter

Tegen de klok in

Wanneer ik dit schrijf, is het kerstavond 2025. En wanneer Ú dit leest, zijn we al twee maanden onderweg in het nieuwe jaar. Wat is er intussen misschien veranderd hier in mijn dorp, en daarbuiten, in de grote wereld? Ik ben net thuisgekomen van een last minute-boodschapje in het winkelcentrum: we hadden nog een pakje boter nodig en een aardigheidje voor de kleinkinderen. Het was een malle molen: nergens in het dorp een parkeerplekje leeg. Mensen die in de winkels schouder-aan-schouder langs elkaar heen grijpend met hun al bomvolle karren voor de vakken stonden. Op de trottoirs buiten leek er zelfs geen ruimte voor een blik of een groet naar elkaar. Is al die stress misschien ook een afspiegeling van alles wat er in de wereld broeit, en waarom ik soms de krant wel eens een dag ongelezen zou willen laten?

Thuisgekomen zet ik me bij een warm kopje thee aan dit huiswerk voor Vriendennieuws. En op eens moet ik denken aan een eerder kopje thee. We kregen het geserveerd op 6 september 2025 in het historische stadje Norden, tijdens de driedaagse excursie van de tegelvrienden naar het Noord-Duitse Ostfriesland. Deze regionale theevisitatie vond plaats in het Teemuseum, gevestigd in het oude raadhuis van Norden. We werden ontvangen in de Rummel, de achttiende-eeuwse raadszaal, in 1982 gedecoreerd met antieke Nederlandse tegels afkomstig uit omliggende panden. Op lange tafels was blauw-wit porseleinen theeservies gedekt, de kannen stonden al te trekken op de komfoortjes. “Het is de gastvrouw en niemand anders”, zei onze rondleider, “die de thee inschenkt. Zij bepaalt het juiste moment. Eerst gaat er een klontje witte kandijnsuiker in de kopjes. Met een hoge straal wordt langzaam de hete thee opgeschonken, zodat je de klontjes hoort knisperen.

Met een speciaal lepeltje laat je vervolgens druppeltjes room in de thee zakken, zodat er mooie kleine wolkjes ontstaan. En dan: langzaam roeren. Niet rechts, maar linksom. Tegen de klok in! Zo zet je denkbeeldig de tijd even stil, en kom je tot rust voor een goed gesprek”.

Natuurlijk is het een al te romantische gedachte dat theeceremonies de wereld zouden verbeteren, laat staan de tijd stil konden zetten. Bovendien: het leven gaat vooruit, we moeten er het beste, en liefst het betere van maken. Maar bedachtzaamheid, rustig luisteren en af en toe aan de wijzers hangen, past daar prima bij.

Zo ook in onze tegelwereld: het museumbestuur dat voor grote beslissingen komt te staan, een nieuwe museumdirecteur die aan de slag gaat, en ons bestuur van de Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum dat in één klap drie nieuwe gezichten mocht verwelkomen. Ze staan garant voor nieuwe energie en stellen zich in dit nummer graag aan U voor.

Op deze plek wil ik – nogmaals - Marianne Florschütz, die na vijftientig jaar bestuurswerk afscheid heeft genomen, hartgrondig bedanken voor alles wat zij heeft betekend voor de Stichting.

Lejo Schenk

Attentie: bericht van het bestuur aan alle lezers van Vriendennieuws

Het Nederlands Tegelmuseum heeft het plan om met ingang van 2026 een digitale nieuwsbrief uit te brengen. In deze museumniewsbrief komen berichten over onder andere tentoonstellingen, evenementen en aanwinsten: een inspirerende manier om op de hoogte te blijven én om (nog vaker) een bezoek te brengen aan het Tegelmuseum.

Omdat wij verwachten dat deze nieuwsbrief ook voor onze begunstigers interessant is, zijn wij voornemens uw e-mailadres aan het museum door te geven, zodat u automatisch geabonneerd bent.

Vanwege de privacywetgeving moeten organisaties terughoudend zijn in het doorgeven van (email)adresbestanden. En als dat toch gebeurt, dient dit in lijn te zijn met het doel en de belangen van die organisatie. Dat dit hier het geval is, staat buiten kijf: onze stichting is immers in het leven geroepen om de belangstelling voor de tegel in het algemeen en het Nederlands Tegelmuseum in het bijzonder te versterken. Niettemin moet iedereen in de gelegenheid zijn om hier zelf een keuze in te maken. Wenst u de museumniewsbrief niet te ontvangen, dit kunt u dit laten weten door uiterlijk 21 maart een mail te sturen naar marketing@nederlandstegelmuseum.nl. Uiteraard kunt U zich later op elk moment eenvoudig uitschrijven voor de nieuwsbrief via de afmeldlink onderaan iedere nieuwsbrief.

Het bestuur van Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum is ervan overtuigd dat deze museumniewsbrief een waardevolle aanvulling is op de informatie die u al van ons ontvangt, en beveelt deze dan ook van harte bij u aan.

NB: van Vrienden die de papieren versie van Vriendennieuws ontvangen, hebben wij geen emailadres. Zij kunnen zich via de website van het museum aanmelden voor de nieuwsbrief.

Het bestuur

Nieuwe bestuursleden stellen zich voor

Marjoleine Groen (1966)

Als opvolgster van Marianne Florschütz, stel ik me graag aan u voor. Mijn naam is Marjoleine Groen, en ik ben moeder, kunsthistoricus, vrijwilliger.

Op mijn vierde begon de liefde voor 'oude dingen' toen ik met mijn grootvader een kijkdag in Den Haag bezocht: ik was op slag verliefd, op een hobbelpaard. Jaren later, na mijn opleiding tot

secretaresse, studeerde ik Kunstgeschiedenis. Tijdens en na mijn studie werkte ik bij veilinghuis Christie's voor diverse afdelingen, waaronder Europese keramiek en glas. Hierna belandde ik bij museum Het Prin-

senhof en Lambert van Meerten in Delft als conservator Delfts aardewerk, en tegels.

In Eindhoven kwam ik bij Museum Kunstlicht in de Kunst in aanraking met een totaal andere, fascinerende collectie. Inmiddels werk ik als taxateur kunst en antiek (in opleiding) voor particulieren en kringloopwinkels.

Net als Marianne begin ook ik zonder tegelcollectie, maar met een gezonde dosis interesse en enthousiasme als secretaris.

Roeland Kramer (1980)

Toen ik nog maar een kind was, bracht ik al veel tijd door in de antiekzaak van mijn grootouders, later mijn ouders. Aangezien het bloed immers kruipt waar het niet kan gaan, studeerde ik eerst geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, en later ook kunstgeschiedenis. Tijdens die studie heb ik uitgebreid onderzoek gedaan naar de tegelcollectie van het Rijksmuseum.

Tegenwoordig run ik samen met mijn broer Sebastiaan (1978) de antiekwinkels in het Amsterdamse Spiegelkwartier. Ofschoon onze zaken breed georiënteerd zijn, ligt onze gedeelde passie bij het Delfts aardewerk, en in het bijzonder de antieke tegels. Met veel enthousiasme bouwen we samen voort aan de imposante familie-tegelcollectie. Ik kijk er naar uit om iets voor de zeer gewaardeerde Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum te kunnen betekenen.

Johan Mazereeuw (1992)

Mijn naam is Johan Mazereeuw, afgestudeerd Erfgoed specialist aan de Reinwardt Academie te Amsterdam in 2018. Van jongs af aan heb ik een

passie voor tegels, van huis uit meegekregen en aangemoedigd door mijn vader en bevriende verzamelaars en handelaren.

Deze passie is inmiddels uitgegroeid tot een fraaie privécollectie met

specialisatie op ornamenttegels uit de zestiende eeuw. Om deze collectie te bekostigen, ben ik al jong gaan handelen in tegels, wat inmiddels is uitgegroeid tot een fulltime business met een galerie aan de Spiegelgracht in Amsterdam waar ik sinds 2017 ben gevestigd. Daarbij werk ik vaak mee aan onderzoeken en schrijf ik zelf kleine artikelen die op mijn website gepubliceerd worden. En dan nu een volgende stap met het versterken van het bestuur van de prachtige stichting.

Jaardag 2025 in Otterlo: afscheid, welkom, eerbetoon en mooie verhalen.

Op zaterdag 27 september vond in het vertrouwde restaurant De Waldhoorn te Otterlo de Jaardag van onze Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum plaats. Bestuursleden Frans Klein, Leo van Druten, Tonny Pijper en Marianne Florschütz hadden een boeiend programma voorbereid waar zo'n zeventig vrienden op af waren gekomen.

Na koffie met gebak heette Vriendenvoorzitter Lejo Schenk iedereen welkom en bracht de groeten over van de ereleden die niet aanwezig konden zijn. Daarna bood hij namens alle Vrienden het museum een ingelijste groot formaat aquarel aan van een tegelschilder in zijn werkplaats. Ook deed hij de verheugende mededeling dat drie nieuwe leden het bestuur komen versterken: Marjoleine Groen, Roeland Kramer en Johan Mazereeuw.

Bloemen en lovende woorden waren er voor de scheidende bestuurssecretaris Marianne Florschütz. Vijfentwintig jaar lang heeft zij op

betrokken en verbindende wijze, en waar nodig kritisch, het bestuurssecretariaat vervuld.

Vervolgens gaf dagpresentator Frans Klein het woord aan de voorzitter van het museumbestuur, Diederik von Meyenfeldt. Hij praatte de vrienden bij over de intense zoektocht van het bestuur naar mogelijkheden voor een vernieuwd Nederlands Tegelmuseum, in Otterlo, Ede of elders. Tegelijk bedankte hij de vrienden voor hun diverse vormen van ondersteuning. Helaas moest hij ook medelen dat de net aangetreden nieuwe tweehoofdige directie van het museum om zwaarwegende persoonlijke redenen deze functie heeft moeten neerleggen. Het bestuur neemt nu ook deze taken waar en zoekt actief naar vervanging. Het inhoudelijke programma ging van start met een presentatie door drs. Yuri van der Linden, kunsthistoricus en conservator bij de Rijksdienst

voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort. Yuri is zowel verantwoordelijk voor oude kunst, waaronder tegels, in de depots van de RCE, als voor tegel-erfgoed dat zich

op diverse locaties in situ bevindt. Keramiek uit de RCE-collectie is in bruikleen bij meerdere musea, zo ook bij ons Nederlands Tegelmuseum (Escher!). Ondersteund door fraaie beelden maakte Yuri met zijn gehoor een boeiende expeditie naar het 'Vierkant dubbelgebakken' in zijn werkgebied.

Het podium werd overgenomen door onze Belgische vriend dr. Mario Baeck, kunsthistoricus en gespecialiseerd in toegepaste kunst van de negentiende en twintigste eeuw. Mario is onder meer verbonden aan het Gilliot en Roelants Tegelmuseum in Hemiksem. Zijn lezing ging over Hollandomanie, het verschijnen van tegels met typisch Nederlandse motieven, zoals molens, klederdrachten e.d. in de Europese tegelindustrie tussen 1880 en 1940.

De verbluffende opsomming, ondersteund door een

stortvloed van beelden uit een veelvoud van Europese landen, was voor de meeste aanwezigen een grote verrassing: zowel het Nederlands Tegelmuseum als de redactie van *Tegel* voelt zich

buitengewoon geïnspireerd om hier nog eens in een tentoonstelling of publicatie op terug te komen.

Voorafgaand aan de lunch werd het programma onderbroken door een feestelijke ceremonie. Het bestuur van de Vriendenstichting had namelijk besloten om onze oud-voorzitter Ger de Ree tot erelid te benoemen. Naast het voorzitterschap van de Vriendenstichting heeft Ger ook vrijwel een halve eeuw lang bergen werk verzet als bestuurslid, en redacteur, vormgever en auteur van *Tegel* en diverse andere publicaties. Hij was op vele momenten een betrokken en loyale adviseur voor directie en bestuur van het museum, maakte tentoonstellingen, bereidde aankopen voor, deed zelf belangrijke schenkingen aan de collectie en trad op als taxateur van de publieke inbrengdagen. Ger werd toegesproken door Lejo Schenk, die hem namens het bestuur een cadeau aanbood.

De Haagse keramiste Coccie van Duin maakte voor deze gelegenheid een schotel, gedecoreerd met luchttige verwijzingen in kleur naar Gers tegelleven. Na een dankwoord van Ger hief de zaal een glas op het nieuwe erelid, en kon de Waldhoorn

aansluitend een smakelijke lunch serveren.

Het middagprogramma begon met een beeldverslag door Frans Klein van de door hem georganiseerde busexcursie naar Ostfriesland, het Duitse noorden grenzend aan Groningen en Friesland, en een historisch cultuurgebied vormend. Deze korte, driedaagse reis gaf een goede indruk van de grootschalige export van Nederlandse (vooral Friese) tegels naar deze regio (een verslag van de reis is elders in dit nummer te vinden).

In het vaste programmaonderdeel 'Een verzamelaar vertelt' was dit jaar het woord aan vriend Piet Korstman. Deze verzamelaar en

oudheidkundige uit het trotse Marken vertelde, overigens niet voor het eerst op een jaardag, over

zijn verzamelavonturen en toonde vele mooie tegels uit zijn grote collectie (een deel daarvan was trouwens ook te bewonderen in de vrienden- vitrine van ons museum).

De dag werd traditioneel afgesloten met de vraag: 'Vriend, wat vind je van mijn tegel?'. De presentatie van de ingebrachte opvallende, raadselachtige of anderszins het bespreken waard zijnde tegels was weer in de vertrouwde handen van 'tegeldokter' Klaas Regts uit Franeker. Op deze plaats mag best verklapt worden dat Klaas ook altijd wel een paar opvallende tegels uit de eigen collectie ter interactieve bespreking in de achterzak mee heeft genomen.

Na deze geanimeerde slotzitting bedankte Frans Klein alle sprekers en nodigde hij de aanwezigen uit om nog even naar het museum te wandelen. Daar kon men onder het genot van een consumptie de nieuwe tentoonstelling *Naakte onschuld* bezichtigen, en de vers ingerichte vriendenvitrine.

Jaardag 2026

Dit jaar vindt de jaardag plaats op 26 september. U leest hierover later meer, maar de datum kunt u alvast noteren. Laten we hopen dat we elkaar in goede gezondheid wederom treffen.

Verslag buitenland-excursie Ost-Friesland 5 t/m 7 september 2025

Vanuit station Zwolle vertrokken 19 deelnemers met de bus van de firma Paulusma met aan het stuur Doede Lantinga, een chauffeur met veel ervaring in Ost-Friesland. Onze eerste bestemming was de Glaslaan in Nieuw-Buinen, het Keramisch Museum Goedewaagen, een verborgen parel. Daar werden we met koffie en taart ontvangen door Friggo Visser, die een uitgebreid verhaal hield over de collectie.

Vervolgens was er tijd om de collectie te bekijken. Bijzonder zijn de vele grote tableaus van rond 1900.

Om vier uur sloot het museum, waarna we de tocht voortzetten naar de stad Leer in Ost-Friesland.

Kwart over vijf werd een deel van de groep afgezet in het centrum om Haus Samson op eigen

gelegenheid te bekijken, een wijnhandel met op de eerste etage een museum met stijklkamers uit de negentiende eeuw met heel veel tegels. De rest ging door naar Hotel Hafenspeicher, een fijn hotel met uitzicht op de haven.

De volgende dag konden we genieten van een uitgebreid ontbijt, en om elf uur kon de andere helft van de groep nog even kijken bij Haus Samson, waar onze Duitse vriend Horst Arians zich aansloot. Daarna gingen we met zijn allen naar het nabijgelegen Heimatmuseum, dat de geschiedenis en wooncultuur van de stad Leer en omgeving behan-

delt. Hier kregen we een uitvoerige rondleiding door Hinni Seebeck langs de diverse stijklkamers en vitrines met lokale oudheden. De diverse schouwen met de vele Friese tegels trokken natuurlijk de aandacht.

De volgende bestemming was de stad Norden. In het Teemuseum aldaar was voor ons in de oude vergaderzaal een Friese theetafel gedekt met rozijnenbrood. De schouw en wand is ook daar voorzien van tegels. Verder is in het museum zeer veel te leren over de theecultuur en hoe de thee populair werd in Ost-Friesland.

Hierna kwam voor mij het hoogtepunt van de reis: het Löwenhaus, een particulier huis uit 1789 met een zeer bijzondere betegelde keuken uit de achttiende eeuw. Onlangs is het huis in andere handen overgegaan. De nieuwe bewoners, die

volop in de verbouwing zaten, waren zo vriendelijk om ons te ontvangen en waren ook zeer benieuwd of we iets konden vertellen over de herkomst van de tegels. De keuken heeft aan drie zijden een betegeling in de kleuren blauw, mangaan en groen. Meest opvallend is de haardnis die bestaat uit zestien Duitse kacheltegels uit Altona

met majolicaglaazuur van dezelfde breedte maar andere hoogtes. De uitgebreide beschildering van de kacheltegels is uitgevoerd in blauwe en paarse kleuren. Het toegepaste decor is deels gebaseerd op taferelen uit kopergravures van Pieter H. Schut, uitgegeven in 1659 door Nicolaes Visscher in Amsterdam. Voor de rest zijn er Nederlandse tegels waaronder twee vogelkooien, een 42-delig tableau met schip en een 'baldakijn' met daaronder initialen van de opdrachtgevers.

H W staat voor Hendericus Wieben, herenboer te Norden. Zijn naam met jaartal 1789 staat ook buiten onder een gevelsteen op de voorgevel.

We gingen door naar het stadje Esens waar we logeerden in het Kroeger Hotel.

Voor zondag was geregeld dat we een kijkje konden nemen in Sielhof, in het centrum van het vissersplaatsje Neuuharlingersiel. Het oorspronkelijke huis is in 1755 door Siebelt Frerichs Eymen gebouwd als een herenhuis met twee verdiepingen. Later, rond 1900, is het verbouwd als adellijke buitenplaats door Georg von Eucken, een nazaat van de oorspronkelijke bewoners.

De Kurverein Neuuharlingersiel e.V. verwierf het in 1989, vervolgens werd het grondig gerestaureerd, inclusief de tegels. Op twee plekken is een groot aantal tegels te zien uit verschillende perioden. In de opkamer in de haard zijn drie bloemstukken en twee festoenen, geschilderd door Pals Karsten (1723-1776) van de tegelbakkerij Buiten de Kerkpoort in Harlingen. In de eetkamer is een wand met ruim achthonderd bijbeltegels. Deze zijn deels in 1990 geproduceerd

door Tichelaar in Makkum en in 2010 door de firma Oswald in Harlingen. De oorspronkelijke tegels waren door zout ernstig aangetast. Dankzij de gastvrijheid van de huidige uitbaters konden we de tegels uitgebreid bekijken. Hierna was er een smakelijke lunch in het lokale visrestaurant.

Horst Arians had geregeld dat we een bezoek konden brengen aan de ontvangstkamers van het Ostfriesische Landschaft in Aurich. Daar werden we gastvrij ontvangen door Sonja König in de grote raadzaal van het hoofdgebouw, een ontwerp van H. Schaedtler in de stijl van de

Neorenaissance, gebouwd tussen 1898 en 1901. Het aardige is dat er toen ook een pronkkamer is gerealiseerd in renaissancestijl met een houten lambriering en een grote schouw met tegels. Aan de wand hangen, naast de portretten van Duitse keizers, nog diverse tegeltableaus. In de gangen zijn ook nog diverse tegels te vinden, zowel op de vloer als de wanden.

Als uitsmijter was er hierna nog een ontvangst bij onze tegelvriend Horst in Remels/Uplengen waar we werden getrakteerd op zelfgebakken koek en taart met koffie. Een deel van de fraaie collectie tegels van Horst was ook te zien naast veel andere antiquiteiten met wortels in Ost-Friesland. Ongeveer half vijf namen we afscheid en gingen met de bus naar Zwolle, waar ieder weer zijn weg naar huis vervolgde.

We kunnen terugkijken op een gezellige en leerzame excursie. Er valt daar in Ost-Friesland veel te zien en als bestemming voor een paar dagen vakantie is het zeker een aanrader.

Met dank aan:

Horst Ariens, voor het in contact brengen van diverse locaties.

Wilhelm Joliet, voor achtergrondinformatie Löwenhaus en Sielhof

Johan Kamermans, voor de foto's

Frans Klein

NIEUWS UIT HET MUSEUM

Bericht van het bestuur

Het duo dat in mei werd aangesteld als directie van het museum moest helaas wegens gezondheidsredenen hun opdracht teruggeven. Een nieuwe directeur werd via informele kanalen gevonden. Ilse Smaling is met ingang van 1 januari 2026 als (interim) directeur van het Tegelmuseum aangetreden. Ilse kent het museum goed, ze woonde dertien jaar in Otterlo en had een jarenlange relatie met de oudste zoon van wijlen museumdirecteur Piet Bolwerk. Ilse is lid van de

Soroptimisten Ede; een onderdeel van de wereldwijde organisatie die bijdraagt aan het verbeteren van het leven en de positie van vrouwen en meisjes, door hun individuele en collectieve mogelijkheden te realiseren, ambities te versterken door bewustwording, belangenbehartiging en concrete actie in de vorm van projecten en fondsenwerving. Daarnaast heeft zij een breed netwerk in de regio. Ilse vervult het directeurschap naast haar betaalde functie bij Bosch Deventer. In de bestuursvergadering van 22 december jl. heeft zij haar visie op het museum aan het bestuur gepresenteerd. Verderop in deze nieuwsbrief stelt zij zichzelf aan u voor. Vorig jaar is Roelf Jager toegetreden tot het bestuur van het Nederlands Tegelmuseum. In een volgende nieuwsbrief stelt hij – en de overige bestuursleden - zich aan u voor.

Het bestuur van het museum is druk bezig met het vinden van een nieuwe locatie. Binnenkort start een fondswervingsbureau met een haalbaarheidsonderzoek voor het werven van geld.

In het najaar werden wij door de executeur-testamentair van Wim Hopmans geïnformeerd dat hij het Nederlands Tegelmuseum in zijn testament heeft opgenomen. Het museum ontvangt 15% van zijn nalatenschap. Naar verwachting zal de afwikkeling begin 2026 zijn afgerond. Wij waren aangenaam verrast door dit bericht, aangezien Wim niet bekend was binnen de kring van onze vriendenstichting. Dat ons museum op deze bijzondere wijze is bedacht, stellen wij zeer op prijs.

Van een dierbare museumvriend hebben wij een bedrag van € 10.000,- ontvangen als bijdrage voor de herinrichting van zaal 8: de ruimte waarin De Gelukkige Olifant momenteel wordt gepresenteerd. Hiermee gaat een lang gekoesterde wens in vervulling.

Het bestuur van het Nederlands Tegelmuseum

Bericht van de directeur

Na een inspirerend gesprek met een tweetal bestuursleden raakte ik eind vorig jaar enthousiast om naast Manager Sales Operations bij Bosch de functie van (interim) directeur op mij te nemen binnen het Tegelmuseum. Vanuit mijn zakelijke achtergrond heb ik ruime operationele en strategische managementervaring opgedaan en ben ik actief ten aanzien van fondsenwerving, hetgeen welkom lijkt in de fase en ontwikkeling waarin het museum zit. Maar bovenal heb ik een diepe affiniteit met kunst en een positieve energie om

het museum vooruit te helpen. Vanuit mijn verleden ben ik bekend met het museum, waarbij ik ben geraakt door het erfgoed en maatschappelijk begaan met de toekomst van het museum.

In de rol als (interim) directeur zie ik kansen om van de collectie een breder verhaal te maken dat raakt, verbindt en inspireert, door technologie mede te omarmen en de tegel als spiegel van de maatschappij te presenteren – van de vroege handgeschilderde meesterwerken tot digitale kunstvormen – zodat we niet alleen collecties bewaren, maar een dynamische ‘verhalen-locatie’ creëren die jong en oud boeit. Ik geloof namelijk dat musea de plekken zijn waar we leren, ontspannen en verbinding vinden. Het Tegelmuseum kan een bruisend voorbeeld worden hoe een niche-collectie een brede impact kan hebben.

Voor mij ligt de kracht in samenwerking: de vaste medewerkers en vrijwilligers zijn de handen en gezichten van het museum, de brug tussen de collectie en bezoekers. Hun passie en flexibiliteit zijn van onschatbare waarde. En met het bestuur de koers uitzetten, voor de juiste kaders zorgen en een duurzame ontwikkeling qua groei en passende huisvesting.

Als ambassadrice kijk ik ernaar uit om met een frisse blik samen met de jarenlange aanwezige kennis van iedereen de toekomst van het museum een hernieuwde glans te geven.

Hartelijke groet,

Ilse Smaling

Lichtjeswandeling Otterlo

Op maandagavond 29 december opende ons museum speciaal de deuren voor de Lichtjeswandeling Otterlo. Een wandelroute van 5 km door het dorp en omgeving, aangegeven door

lichtjes, waaraan jaarlijks vele honderden bewoners meedoen.

Maandagmiddag hebben we met een groep vrijwilligers alles klaargezet. We hebben een route uitgezet vanaf het tuinpad, door het museum, en via de nooduitgang in de zaal met De Gelukkige Olifant weer naar buiten. De meeste zalen kon je in het voorbijgaan even bewonderen zonder ze te betreden. Het was niet de bedoeling dat de deelnemers het museum echt gingen bezichtigen, ze moesten vooral nieuwsgierig worden om binnenkort nog eens rustig terug te komen. De zalen waren dan ook sfeervol van kerstverlichting voorzien, enkele topstukken waren uitgelicht. In de voortuin was een ‘selfie-spot’ gecreëerd, in de eerste zaal kreeg iedereen een chocolade ‘tegelkoekje’ en bij vertrek een kaart met een kortingsbon die tot eind februari geldig is. In twee uur tijd hebben we ruim 800 deelnemers uit het dorp en omgeving verwelkomd, waaronder veel gezinnen met kinderen.

Johan Kamermans

Een deftig gezelschap, een vernieuwde zaal

Sinds najaar 2025 kunnen wij een zeer omvangrijk en bijzonder tegeltableau uit de vroege achttiende eeuw tonen. Het betreft een werk uit de tegelbakkerij van Willem van der Kloet (1667-1747) aan de Prinsengracht in Amsterdam, dat we in langdurig bruikleen krijgen van het Rijksmuseum, met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Fonds Fusien).

Van oorsprong komt het meer dan vier meter brede tegeltableau uit voormalig stadspaleis Galvão Mexia in Lissabon, dat in 1899 is afgebroken. Het Rijksmuseum verwierf het in 1955. Daar was Tegeltableau ANNO 1707 op zaal te zien, maar sinds 2003, het begin van de grote restauratie van het Rijksmuseum, stond het in depot. Daar bleef het ook na heropening, want er moeten altijd moeilijke keuzes gemaakt worden over wat je wel of niet ophangt. In ons museum kunnen we echter met dit tableau een onderbelicht hoofdstuk uit de Nederlandse tegelgeschiedenis laten zien, over de productie voor het buitenland rond 1700.

In de late zeventiende eeuw ontstond in Portugal een opvallende vraag naar Nederlandse tegels. De Amsterdamse tegelbakkers Jan van Oort en Willem van der Kloet leverden imposante blauw-witte tableaus voor kerken en paleizen. Deze tableaus sloten aan bij de Portugese voorliefde voor azulejos.

Het is bijzonder dat Amsterdamse tegelbakkers dit gat in de Portugese markt ontdekten. Zij maakten deze grote tableaus alleen voor de export, want in Nederland was er geen vraag naar. De Portugese opdrachtgevers kwamen veelal uit adellijke families, die het zich konden veroorloven om maatwerk te bestellen.

De voorstelling die Willem van der Kloet in opdracht voor het Portugese stadspaleis vervaardigde, geeft een beeld van de levensstijl van de hoge adel rond 1700. Hieraan ontleen we ook de titel: 'Een deftig gezelschap'. Het tableau roept de sfeer op van het aangename leven van een buitenhuis waar genoten wordt van wijn.

De dames dragen volgens de mode van toen opvallende hoge kapsels, zogeheten *fontanges*, en zij worden bediend door drie mannen in gestreept livrei. Dit zijn stijlfiguren waarmee de opdrachtgever zijn status wilde tonen. Eén daarvan verwijst naar een man met Afrikaanse afkomst. Zijn aanwezigheid herinnert ons aan de koloniale verhoudingen en de verwevenheid met slavernij.

Het was eigenlijk al langere tijd een wens om dit tableau in ons museum te tonen, al dachten we daarbij altijd aan een toekomstig groter museum. De Vereniging Rembrandt maakte ons echter vorig jaar attent op een nieuwe subsidieregeling, het Fonds Fusien, waarbij kleinere musea geholpen worden met de aanvraag van objecten in langdurig bruikleen. De kosten die gepaard gaan met een bruikleen, kunnen een drempel zijn. In dit geval ging het onder meer om een speciale constructie waarin het tableau opgehangen kon worden en om het inschakelen van een gespecialiseerd kunsttransportbedrijf.

Maar er zijn ook kosten voor het herinrichten van de zaal. Het grote bruikleen paste alleen in de filmzaal, waar we voorheen vaak de openingen organiseerden. De wanden zijn nu compleet strakgetrokken en gestuct, oude raamkozijnen en een loze deur zijn weggewerkt, de radiatoren zijn gespoten, de zaal is opnieuw geschilderd, het plafond is hersteld. Het ontwerp werd gemaakt door Studio Idemdito in Arnhem (Paul en Mieke Wandel), zij zorgden ook voor de vormgeving

van de nieuwe betekening en posters. Bij de herinrichting zijn ook enkele stukken uit de eigen collectie naar het depot gegaan, terwijl andere voor het eerst sinds jaren weer in de presentatie zijn opgenomen.

Wij zijn het eerste museum dat een beroep heeft gedaan op het Fonds Fusien, zodat de Vereniging Rembrandt zelf ook ruim bekendheid heeft gegeven aan deze bijdrage. Op zaterdag 4 oktober verscheen naar aanleiding van deze steun een interview in NRC met onder meer Geert-Jan Janse, directeur van VR en Taco Dibbits, directeur van het Rijksmuseum.

In de vernieuwde zaal hangen ook de tableaus van huis Kareol en de wijzerplaat van Bank Pierson, die we in het verleden ook konden verwerven dankzij steun van de Vereniging Rembrandt. Vandaar dat we nu trots spreken over 'onze Vereniging Rembrandtzaal'.

*Johan Kamermans
(Foto's Marjon Gemmeke)*

Exposities

Naakte Onschuld. Cupido op tegels

t/m 1 maart

Laatste weken! Een tentoonstelling over een speels en geliefd motief: cupido. Dit gevleugelde figuurtje komt al eeuwenlang voor in kunst en kunstnijverheid en is ook op tegels een veelgebruikt decoratief element.

Eigenzinnig en kleurrijk, ornamenten in Staphorst

28 maart (opening)

t/m 30 augustus

Veel boerderijen in Staphorst en Rouveen kregen in het begin van de vorige eeuw buitengewoon kleurige en bonte tegelwanden. Het meest opvallend zijn sommige wanden waarin tal van verschillende

patronen door elkaar gebruikt zijn. Die zijn gevuld met restpartijen van tegels uit Harlingen, Makkum en Utrecht, die door een lokale handelaar werden opgekocht. Maar ook vinden we hier veel kleine tableaus van dieren, gemaakt bij Westraven naar schoolplaten van Scholz (Jan Pluis publiceerde hierover in *Tegel 48*, 2020). In deze expositie stellen we ons de vraag waar deze bonte smaak vandaan komt. We combineren voorbeelden van deze tegels met het decoratieve schilderwerk op houten meubelen, deuren en panelen, het stipwerk in de streekdracht en de pronkkasten waarin de kleurige serviezen hoog opgetast werden, maar ook met het werk van schilders die zich lieten inspireren door deze lokale cultuur, evenals met het fotoproject 'Kleurrijk Staphorst' van fotograaf Annie van Gemert.

Jac. Bongaerts

Vanaf 16 oktober

Eind 2024 ontving ons museum een schenking van alle tegeltableaus en -velden die in bezit

waren van de Stichting tot Behoud en Beheer Keramisch Erfgoed Jacques Bongaerts. Keramiekcentrum Tiendschuur in Tegelen kreeg tegelijk de nagelaten schotels, bordes en het vrije werk van Jac. Bongaerts (1920-1997), die daar geboren en getogen was, en er ook het grootste deel van zijn leven werkte en er overleed. Twintig jaar geleden had ons museum al de tegels mogen uitzoeken die waren achtergebleven in het atelier van deze zeer productieve en succesvolle keramist. Tiendschuur en Nederlands Tegelmuseum organiseren dit najaar een dubbelexpositie waarin ze zijn werk plaatsen binnen de rijke Tegelse traditie van keramische industrie en pottenbakkers.

ren en getogen was, en er ook het grootste deel van zijn leven werkte en er overleed. Twintig jaar geleden had ons museum al de tegels mogen uitzoeken die waren achtergebleven in het atelier van deze zeer productieve en succesvolle keramist. Tiendschuur en Nederlands Tegelmuseum organiseren dit najaar een dubbelexpositie waarin ze zijn werk plaatsen binnen de rijke Tegelse traditie van keramische industrie en pottenbakkers.

Kleinere presentaties

Tegelschilderijen van Rozenburg

t/m 31 mei

De STANYA-collectie werd 25 jaar geleden een begrip in de wereld van verzamelaars en liefhebbers van de Haagse

Stadsgezicht Leiden 1890

plateelbakkerij Rozenburg (1883-1917). Keramiekmuseum Princessehof bood in 2001 een mooie selectie uit deze particuliere collectie, met een catalogus. De verzamelaar is nog altijd actief en doet sinds 2014 jaarlijks een schenking van enkele tegels, platen en tableaus uit zijn collectie. Je moet thuis tenslotte soms ook ruimte maken om je te

omringen met nieuwe aanwinsten.

Het leidt geleidelijk tot een gestage uitbreiding van een mooie collectie met voorstellingen die veelal geïnspireerd zijn door schilderijen van meesters van de Haagse school. Soms noemen we een enkel werk in het overzicht van aanwinsten, maar lang niet alles. Een kleine presentatie biedt de gelegenheid om de tegelschilderijen van Rozenburg beter te leren kennen. Sommige jonge schilders, zoals destijds Willem de Zwart, Breitner en W.B. van Horssen, werkten rond 1885 op de zolders van de fabriek Rozenburg, waar ze atelierruimte konden huren, maar ook bijverdienden met het schilderen van tegels.

Misbaksels en scherven van een Rotterdamse tegelbakkerij

10 juni t/m 27 september

De archeologische dienst van Rotterdam vond in 2019 grote aantallen misbaksels van tegels en aardewerk bij een opgraving op het terrein Cooltoren/CoolTower. In de zeventiende eeuw was op dit terrein, aan de rand van de toenmalige stad, een aardwasserij: een bassin waarin ver-

schillende soorten klei gemengd en gereinigd werden. Met de 'gewassen' klei konden de plaatbakkers hun tegels en schotelgoed veel dunner maken. Rond 1675 werd tegenover dit terrein een nieuwe tegelbakkerij gebouwd, aan de Schiedamsedijk/Leuvehaven. Dit bedrijf was bijna een eeuw van familie Aalmis, die lange tijd zeer vooraanstaand was. Familie Aalmis verwierf ook de aardwasserij, die ze gebruikte tot 1732. Verder diende dit terrein als stortplaats van afval. Bij de misbaksels zijn vele duizenden scherven van gebarsten en kromgetrokken tegels gevonden. Op een deel van die tegels is nog een voorstelling in glazuur te zien, of alleen de opzet van een tekening, of fragmenten van een ovenboekhouding. De afdeling Archeologie Rotterdam is zeer bereidwillig om mee te werken aan een presentatie van de vondsten.

Johan Kamermans

Vriendenvitrine

Tegels met doedelzakspelers uit de verzameling van Bert Lotz

Beste mensen,

Met veel genoegen laat ik in de vriendenvitrine weer een selectie van mijn Nederlandse tegels met doedelzakspelers zien. Ik verzamel deze tegels sinds 1983 en mocht in 2003 al een keer in de vriendenvitrine exposeren.

De doedelzak is voor mij een fascinerend instrument met een interessante geschiedenis. In de oudheid zijn de eerste rietinstrumenten ontstaan ergens in Mesopotamië. De Grieken hebben deze instrumenten naar het Westen gebracht. De Romeinen hebben in de eerste eeuw na Christus voor het eerst in geschriften van bijvoorbeeld Plinius de Oudere gedocumenteerd dat ze deze rietpijpen of schalmeien in een zak (*utriculus*) staken. In de Romeinse tijd zullen in de Lage Landen deze rietinstrumenten al geklonken hebben (enkele archeologische vondsten daarvan zijn beschreven), maar zoals zoveel technologie en cultuur raakten ook deze rietpijpen in de vroege Middeleeuwen uit beeld en kwamen pas met de Kruistochten als pijpzak of piepzak (oude aanduidingen voor doedelzak) weer terug in onze contreien. Vooral in de zestiende en zeventiende eeuw werd de doedelzak hier een belangrijk volksinstrument. Een weerslag hiervan vind je bijvoorbeeld in de collectie van het Rijksmuseum: een zoekopdracht op 'doedelzak' levert 227 kunstwerken op. In veel van deze kunst heeft de doedelzak een wat boerse of erotische connotatie.

Het type doedelzak dat karakteristiek is voor de Lage Landen werd bespeeld tot grofweg de Franse tijd. In Henegouwen liep deze doedelzaktraditie echter nog door tot ver in de negentiende eeuw, maar verdween daar toen ook. Sinds 1970 maakt deze doedelzak in de Lage Landen een revival, eerst vooral in Vlaanderen en later ook in Nederland. Daarvoor moest weer veel kennis en ervaring door bouwers en spelers worden opgebouwd. Zelf speel ik deze doedelzak vanaf 1978 en doe dat met heel veel plezier.

Maar nu de tegels! Bovengenoemde boerse of erotische connotatie zal zeker geholpen hebben dat doedelzakspelers veelvuldig op Nederlandse tegels werden afgebeeld. Het gaat dan in de zeventiende eeuw vooral om tegels met speellieden (vaak in zestiende-eeuwse kledij), maar ook om doedelzakspelende amors, meermannen en kakkers. In de achttiende eeuw werden er nauwelijks meer afzonderlijke tegels met een afbeelding van een doedelzakspeler geproduceerd. Dan zijn er echter wel tegeltableaus waarop de doedelzakspeler zijn deuntje blaast.

De expositie in de vriendenvitrine toont deze variatie aan afbeeldingen van doedelzakspelers op tegels. Je kunt daarbij zien hoe sponsen over de jaren heen op verschillende wijzen gebruikt werden. Twee van de sponsen zijn kennelijk ook benut in de productie van vroeg Delftse bordjes. Ik zou graag komende jaren mijn aandacht nog meer willen richten op deze variatie aan sponsen en welke prenten daaraan ten grondslag lagen. Mochten Vrienden daarin mee willen zoeken en denken, laat mij dat dan weten.

Bert Lotz

De Vriendenvitrine zoekt enthousiaste exposanten: laat Vrienden delen in het genoegen van de bijzondere, mooie of zeldzame stukken uit uw verzameling. Heeft u belangstelling, neem dan contact op met

Leo van Druten vandrutenleo@gmail.com

of Frans Klein frans.a.klein@gmail.com

Leo van Druten/Frans Klein

Aanwinsten

- Het museum kreeg uit de collectie van een grote vriend een imposante collectie tegels met Bijbelse voorstellingen, samen met de bijbehorende documentatie, die voor een groot deel ten grondslag lag aan het standaardwerk over Bijbeltegels van Jan Pluis: ruim vijftig kistjes met tegels plus zeker zoveel ordners met foto's en beschrijvingen. Ook kregen wij vier tegelvelden met zeldzame mythologische voorstellingen, gemaakt in Rotterdam in de tegelbakkerij van Hendrick Schut aan de Delftsevaart.

- De uitgebreide onderzoeksdocumentatie die onze jarenlange vriend Frans Landzaat heeft samengesteld over de Utrechtse tegelbakkerijen is in het afgelopen jaar aan ons museum overgedragen. Een belangrijk deel daarvan bestaat uit

ontwerpen en archiefstukken van de Tegelfabriek Westraven, die na de overname door de Porceleyne Fles en bij de zoveelste verhuizing in een container belanden. Frans vulde dit jarenlang aan met aantekeningen van gesprekken

die hij voerde met oud-werknemers van Westraven, met foto's die hij verwierf en met kopieën uit eigen archiefonderzoek. Kees Bazuine, door zijn familiegeschiedenis zeer nauw betrokken bij het verleden van Westraven, heeft zich over het omvangrijke materiaal ontfermd toen Frans en Dini het niet meer thuis konden bewaren, en in overleg is het nu in ons museum ondergebracht.

Taxatiedagen 2026

De voorjaarstaxatiedag vindt plaats op zaterdagmiddag 21 maart vanaf 13 uur. Die ochtend is er vanaf 11 uur een inleiding over Perzische keramiek voor deelnemers aan de reis naar

Oezbekistan. Ook niet-deelnemers aan de reis zijn hiervoor van harte welkom.

De najaars-taxatiedag is gepland op 17 oktober.

De taxaties worden gedaan door Mark van Veen. Hij heeft een brede kennis van niet alleen de Nederlandse tegels, maar ook van de internationale productie van de late middeleeuwen tot in de twintigste eeuw.

<https://www.nederlandstegelmuseum.nl/zien-en-doen/taxatiedagen>

Oproep Taxatieproject

In de afgelopen jaren is de vraag ontstaan of de collectie niet eens getaxeerd zou kunnen worden. De laatste officiële taxatie is al meer dan een halve eeuw geleden, in december 1973 door wijlen Frides Laméris en Jan van Loo. Destijds had het museum 1.828 inventarisnummers; inmiddels zijn het er ruim 15.000. Het verzekeringsbedrag is sindsdien alleen incidenteel opgehoogd (bij een enkele grote bruikleen en aanwinst). Oude aankoopbedragen kunnen niet zomaar geïndexeerd worden, want de belangstelling voor verschillende typen tegels kan in de loop der tijd verschillen. Je zult moeten samenwerken met een erkend taxateur, maar wellicht is er met een groep vrijwilligers toch het nodige voorwerk te doen. Een groot deel van de collectie is gefotografeerd en on-line doorzoekbaar, waardoor het wellicht niet nodig is om iedere tegel met de hand te beoordelen. Graag zou ik horen wie eens over dit project zou willen meedenken. U kunt naar het museum bellen of mij een email sturen:

johan.kamermans@nederlandstegelmuseum.nl

Johan Kamermans

TEGELNIEUWTJES

Mijn favoriete internetegel

Deze keer een tegel van Museum Prinsenhof Delft.

Deze tegel dateert uit het begin van de zeventiende eeuw (1610-1630) en is in blauw geschilderd met een gebouwencomplex in een ovaal, geflankeerd door twee zeewezens. Verder zijn er rond het ovaal vogels, bloemen en fruit geschilderd. (Collectie Prinsenhof Delft, LM1212).

Ger J. M. de Ree

Fabeldieren uit Vlissingen

In de jaren zeventig van de vorige eeuw werd bij sloopwerkzaamheden te Vlissingen in een met puin dichtgestorte kelder een bijzonder tegelfragment gevonden.

part.coll. Den Haag

Het hoekpand Noordstraat/ Kolveniersstraat was reeds lang verdwenen maar de kelder bleef

onder het plaveisel bewaard. Het fragment - kennelijk een misbaksel want het was nogal krom getrokken - was secundair gebruikt, te oordelen naar de mortel op de breukvlakken.

De voorstelling, een griezelig watermonster met geelomrande ogen, was niet onbekend.

Een soortgelijk exemplaar bevond zich in museum Lambert van Meerten te Delft. Ooit is deze

collectie museum Lambert van Meerten, Delft (RCE)

tegels verzameld door Jan Schouten, maar de herkomst is vooralsnog niet meer na te gaan.

Een haast identiek fragment als dat uit de Noordstraat werd vorig jaar opgegraven in de Vlissingse Slijkstraat.

Als voorbeeld voor deze zeldzame kwadraattegels heeft mogelijk een gravure van

part.coll. Vlissingen

Giovanni Andrea Maglioli (1580-1610) gediend. Maglioli was werkzaam in Rome, zo omstreeks 1600. Een grote verzameling van zijn gravures bevindt zich in het British Museum te Londen en zijn op de website van het museum te bekijken.

part. coll. Den Haag

Ze worden gekenmerkt door hun verbluffende virtuositeit, evenwichtige en dynamische vlakvulling en onversneden wulpsheid. Van deze kwaliteiten is op de tegel maar weinig overgebleven, het woeste zeebeest is verworden tot een braaf in een meertje drijvende draak.

Zijn er misschien meer voorbeelden van deze voorstelling bekend? Ik hoor het graag.

vandrutenleo@gmail.com

Leo van Druten

Tegelwijsheid

Als verzamelaar van tegels zoek ik graag naar leuke en betaalbare tegels. Onlangs heb ik een bijzondere tegel gekocht uit het einde van de zeventiende eeuw.

Het aardige is dat het mannetje twee voorwerpen vasthoudt met een sterk symbolische betekenis. Als kunsthistoricus word je opgeleid om kritisch naar plaatjes te kijken om te

zien of er meer achter zit dan je op het eerste gezicht denkt. Hier zijn duidelijk een hoed en een krans te zien: symbolen die we veel in de Nederlandse schilder- en prentkunst tegenkomen. De hoed verwijst naar de vrijheidshoed die is afgeleid van de Romeinse *pileus*, een eivormige hoed. In de Romeinse tijd werd bij de officiële vrijlating van een slaaf (met de fraaie term

Manumissio) deze hoed op zijn hoofd gezet, als teken van vrijheid. We vinden die hoed ook terug op een ontwerp voor één van de pandecten-tegels, die verwijzen

naar juristen-adviezen uit het Romeins recht, de Pandecta. Dit wordt in *Tegel 17* (1989) door de heer Noordhoff besproken. Rond 1686 is een handjevol tegels gemaakt door Sijbrand Feijtema uit Harlingen met afbeeldingen die verwijzen naar de 432 hoofdstukken uit de circa vijftig wetboeken. In het archief in Leeuwarden bevinden zich 420 pandecten-sponsen, met daarbij de afbeelding L 40 T 3 waarin de Manumissio aan bod komt. Originele pandectentegels zijn zeer zeldzaam. Eind jaren tachtig van de vorige eeuw is er twee keer een serie tegels vervaardigd, door R. van Geffen bij Tichelaar in Makkum met behulp van de oude sponsen. Het vijentwintigjarige hoogleraarschap van prof. Pitlo was de aanleiding voor de eerste serie van twaalf verschillende tegels. De Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap heeft twintig verschillende tegels

laten maken met onderwerpen die verwant zijn aan het notariaat.

In de Nederlandse beeldtaal krijgt de hoed een brede rand en wordt toegepast in prenten die de strijd tegen de Spanjaarden symboliseren. In deze tegel is zeer waarschijnlijk de strijd na het rampjaar van 1672 aan de orde. Mede dankzij het optreden van Michiel de Ruyter en prins Willem III werd de totale bezetting van Nederland afgewend. De lauwerkrans in de andere hand is ook een symbool uit de oudheid voor overwinnaars. Dit kan zowel in de sport als op het slagveld. De lauwerkrans hebben we aan de god Apollo te danken. Na een ruzie met Cupido/Amor werd Apollo getroffen door een gouden pijl die hem verliefd maakte op de nimf Daphne. Omdat zij door een loden pijl was getroffen, moest zij niets van zijn avances hebben. Bij de vlucht voor Apollo smeekte zij haar vader, riviergod Peneus om hulp. Hij veranderde haar in een laurierboom, een beeld dat veel kunstenaars heeft geïnspireerd. Sinds die tijd wordt Apollo geassocieerd en ook afgebeeld met een lauwerkrans.

Een afbeelding met deze beide symbolen is zeldzaam. Eén die erop lijkt is te zien in het plafondstuk van Gerard de Lairesse uit 1672, de Triomf der Vrede, op de vrijheid van Amsterdam, nu te zien in het Vredespaleis in Den Haag. De lauwerkrans is hier in de vorm van een scheepkrans, gebruikt voor een succesvolle scheepvaart, waar Amsterdam haar welvaart aan had te danken.

Frans Klein

Samen zijn wij Oost - kleurrijke tegeltableaus in Amsterdam-Oost

In de doorgang onder de Van Swindenspoorbrug, die de Eerste Van Swindenstraat verbindt met de Javastraat, word je vrolijk verrast door gigantische tegeltableaus aan beide zijden van de straat. De veelzijdige kunstenaar is Enzo Pérès-Labourdette (1991), die illustraties gemaakt heeft voor onder andere *The New York Times* en verscheidene kinderboeken, en daar ook prijzen voor

gewonnen heeft. Nationale bekendheid heeft hij gekregen in 2022 als winnaar van *Heel Holland Bakt*, met een veganistische taart. Het bakken heeft zich niet uitgestrekt tot de door hem geïllustreerde tegels, al heeft hij wel affiniteit met keramiek: hij spaart het met de hand gedraaide servies van J.C. Herman.

De bewoners en de commissie van stadsdeel Oost wilden een positieve reactie realiseren op het anti-lhbtq+-geweld, na enkele incidenten in die buurt. Van de ingezonden ideeën heeft dat van Enzo gewonnen. Door zijn afkomst en geaardheid had hij zelf nare ervaringen gehad met xenofobie en discriminerende bejegening. In de tunnel zie je allerlei verschillende mensen die je in andere omstandigheden niet samen zou zien, schuilen tegen het onweer en de regen die aan de uiteinden de tunnel in komen en staan voor de incidenten en uitsluiting. De buurtgenoten beschermen elkaar met paraplu's. Hijzelf en zijn man staan ook afgebeeld, met hun hondje.

Ondanks de vele storm- en regenscènes – maar er is in het midden ook een zonnig tafereel – zijn de twee tableaus met de zeer diverse mensen en kinderen heel uitbundig van kleur. De verschillende scènes aan beide muren van de doorgang zijn precies elkaars spiegelbeeld, maar de invulling is verschillend: de kleren van de figuren, de kleuren van de paraplu's, alle details.

Voor dit diversiteitsproject zijn vorstbestendige tegels van het fabricaat Cesi gebruikt, van 30 x 30 cm op de rechte zijden en 10 x 30 cm in de bochten net buiten de tunnel. In totaal ruim 2.700 tegels, aangebracht op twee oppervlakten van ongeveer 35 meter lang en 3 meter hoog, in totaal zo'n 200 m² aan gedecoreerde tegels. Bij Maatwerktegels zijn de tegels eerst geglazuurd, waarna op een inkjetprinter de afbeeldingen met keramische inkt zijn aangebracht, op delen van 120 x 150 cm tegelijk. Vervolgens zijn de tegels gebak-

ken op 1060°C en na een proefopstelling genummerd. (Zie voor meer details van dit proces Francine Stoffels, An Outcast Sanctuary, *Tegel* 49&50.) Het kunstwerk is najaar 2022 officieel onthuld.

Vooral in de winter is een bezoek aan dit spoorviaduct een vrolijke en kleurrijke ervaring. En met al die paraplu's sta je er droog!

Francine Stoffels (met dank aan Solke Pasveer van Maatwerktegels en Camilla Brouwer, Enzo's manager)

Nederlandse tegels op sociale media

Een interessant podium waarop liefhebbers en verzamelaars kennis kunnen uitwisselen, is op Facebook bij de groep 'Nederlandse Tegels maasdam.eu', opgericht november 2023 door Simon Maasdam, beheerder en moderator. Volgens de omschrijving is het 'een vrienden hobby groep voor tegelverzamelaars, opgericht voor het te koop en/of te ruil aanbieden van Antieke Nederlandse Tegels en het overbrengen van onze kennis en wetenschap erover.' Anders dan de beschrijving doet vermoeden, vindt er - voor zover ik kan zien - praktisch geen handel plaats (wellicht wel via privé-berichten van deelnemers). Mij vallen vooral de levendige discussies op over bijzondere voorstellingen, het enthousiasme over recente aanwinsten, de nieuwsgierigheid, herinneringen aan bijzondere tegelvondsten, en de kritische evaluatie van het lopende aanbod op enkele veilingssites. Simon Maasdam deelt veel ervaringen vanuit zijn levenslange fascinatie voor tegels en bodemvondsten.

Er zijn nu ruim honderd leden. De groep is zichtbaar voor iedereen, maar alleen leden kunnen zien wie lid is van de groep en bekijken wat de leden plaatsen.

<https://www.facebook.com/groups/814760100112441>

Johan Kamermans

EUROPEAN CERAMIC TILE CIRCLE (ECTC)

De mededelingen betreffende ECTC zijn uitgebreid op onze website te zien. Het laatste bulletin is te vinden via de volgende link: vriendennederlandstegelmuseum.nl/publicaties/bulletin-ectc/279-ectc-bulletin-nr-58-january-2026 Een aantal onderwerpen wordt hieronder uitgelicht.

Beurzen

Tegel- en bodemvondstenbeurs Delft

Zaterdag 21 februari van 8.00-13.00 uur

Toegang: € 3,-

Locatie: De Schaapskooi, Korftlaan 3 in Delft. Er is volop parkeergelegenheid.

Het aanbod op deze beurs bestaat voornamelijk uit Nederlandse bodemvondsten zoals baardman-kruiken, majolica, tin, glas, metaaldetector-vondsten en munten.

Inlichtingen: Theo van Halderen: tpvanhalderen@gmail.com, 015-2122227 of 06-48466725
www.facebook.com/Tegel-en-bodemvondstenbeurs-Delft

(de najaarsbeurs vindt plaats op 24 oktober 2026)

Tegelbeurs Leersum

Zaterdag 14 maart 2026 van 9.30 tot 13.30 uur

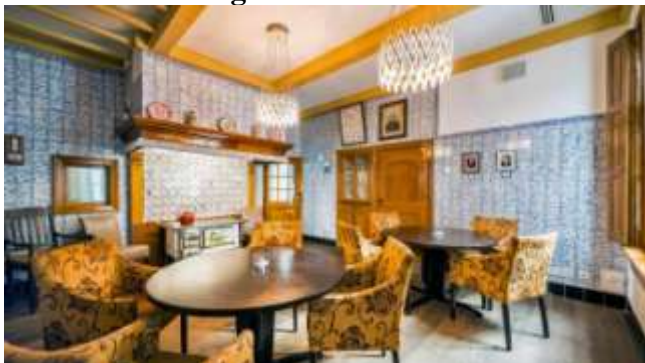
Toegang: gratis

Locatie: Sport- en Cultuur Centrum De Binder, Hoflaan 29, Leersum

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) → Afslag 22 Maarsbergen/Leersum → onderaan afslag rechtsaf ± 5 km richting Leersum volgen → doorrijden tot rotonde en vervolgens linksaf → 1e stoplicht rechtsaf → na ± 200 meter ligt de Binder aan uw linkerhand.

Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas: noradenas@gmail.com, 06-20282073

Eten tussen de tegels

Hof Veldink Friedrich-Kottemann-Straße 4, Emlichheim (D)

<https://www.hofveldink.de/Gastronomie/>

Le Bouillon Chartier

59, boulevard du Montparnasse, Parijs (FR)

<https://www.bouillon-chartier.com/en/bouillon-chartier-montparnasse-en/>

<https://www.brasserie-lipp.fr/nl/fotos/>

Tentoonstellingen

Nederland

Monnickendam - Waterlandsmuseum de Speeltoren

Het museum toont de lokale geschiedenis aan de hand van vele voorwerpen, waaronder een uitgebreide collectie tegels.

Noordeinde 2-4, Monnickendam

<https://www.despeeltoren.nl/>

België

Hemiksem - Het Gilliot- en Roelants Tegelmuseum

Vive la France

t/m mei 2026

Franse vloer- en wandtegels in art nouveau- en art decostijl uit de verzameling Roberto Pozzo.

Frankrijk kende aan het begin van de negentiende eeuw al een lange traditie van ambachtelijke én meer industriële tegelproductie. De bloeitijd van de Franse tegel is zonder twijfel de periode van de Art Nouveau.

Sint-Bernardus abdij, Hemiksem

gilliottegelmuseum.be/nieuws/vive-la-france-wisselexpo-2025-26/

Duitsland

Isselburg - Kasteel Anholt

Het fraaie kasteel met slotgracht bij de Nederlandse grens met een aantal haarden met Nederlandse tegels kan met een 1 uur durende rondleiding (Duitstalig) worden bekeken. Naast het historische landschapspark gaat u door de representatieve kamers en salons van de beletage met geselecteerde tentoonstellingsstukken uit de vorstelijke kunstcollecties, de Dikke Toren en de hofkeukens.

Schloss 1, Isselburg

<https://www.wassenburg-anholt.de/index.php/nl/>

München - Schloss Nymphenburg

De keuken van Amalienburg in het slotpark is een bezoek zeker waard.

<https://www.schloss-nymphenburg.de/englisch/palaces/amalien.htm>

Estland

Tallinn - Kadriorg paleis

Dit paleis, gebouwd aan het begin van de achttiende eeuw in opdracht van tsaar Peter de Grote, heeft de tand des tijds goed doorstaan. Het heeft een aantal fraaie tegelkachels met decoraties die enigszins op Delfts aardewerk zijn geïnspireerd. Weizenbergi 37, Tallinn

<https://kadriorumuuseum.ekm.ee/en/>

Frankrijk

Nancy - Museum van de School van Nancy

Hier wordt aandacht besteed aan alle uitingen van Art Nouveau waaronder ook tegels.

36-38, rue du Sergent Blandan, Nancy

<https://musee-ecole-de-nancy.nancy.fr/en/the-museum>

Nancy - Villa Majorelle

Ontworpen door de Henri Sauvage en gebouwd rond 1901-1902 voor de bekende art nouveau-ontwerper Louis Majorelle.

1 Rue Louis Majorelle, Nancy

<https://musee-ecole-de-nancy.nancy.fr/en/the-villa-majorelle>

Nevers - Musée municipal Frédéric Blandin

Dit museum, gevestigd in de voormalige abdij Notre-Dame in Nevers, heeft een unieke zestiende-eeuwse collectie van aardewerk uit Nevers en van geëmailleerd glas. Ook is er een verzameling schilderijen en kunstvoorwerpen. De enorme collectie faïence bestaat uit borden, kopjes, flessen, kannen, tegels en beelden. In een technische ruimte wordt uitleg gegeven over de geschiedenis en de productie van aardewerk.

16 Rue Saint-Genest, Nevers

<https://culture.nevers.fr/musee-de-la-faïence-et-des-beaux-arts/>

Letland

Pilsrundale - Paleis Rundāle

Dit is het belangrijkste barokke paleis in Letland, gebouwd rond 1750 in opdracht van Ernst Johann von Biron op de plek van een ouder paleis. Later kwam het in handen van tsarina Catharina de Grote. Het is een wonder dat het vele oorlogen heeft overleefd. Er zijn nog veel fraaie zalen met imposante tegelkachels te bewonderen uit de achttiende eeuw.

<https://rundale.net/en>

Oezbekistan

Samarkand

Registan, het plein met de belangrijkste madrasa's, de Koranscholen. De oudste, uit de zestiende eeuw is Ulug Beg, zie

https://en.wikipedia.org/wiki/Ulugh_Beg_Madrasa

De andere dateren uit het begin van de zeventiende eeuw.

De Bibi-Khanyim Moskee behoort tot een van de belangrijkste bouwwerken van Samarkand. Deze moskee is gebouwd in de veertiende eeuw, zwaar beschadigd door een aardbeving in 1897 en weer in de Sovjettijd gerestaureerd. Delen van de grote koepel zijn nog origineel.

Spanje

Granada- Alhambra

Het middeleeuwse Moorse paleiscomplex met onder andere het Leeuwenhof met veel veertiende-eeuwse tegels uit de Moorse tijd. Een aanrader, maar wel een tijdslot reserveren.

<https://www.alhambra-patronato.es/en>

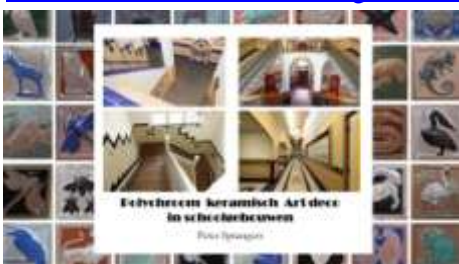
Publicaties

Nederland

Amsterdamse School, Peter Sprangers

Peter Sprangers heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar tegels die in scholen zijn toegepast die gebouwd zijn tussen 1918 en 1935. We zien daar invloeden van de Amsterdamse school en de Art Deco. U kunt deze publicatie, 73 pagina's pdf, downloaden via:

<https://amsterdamse-school.nl/blog/polychroom-keramisch-art-deco-in-schoolgebouwen>

Duitsland

Jugendstil im Quadrat/ Art Nouveau Squared,

Heike Maria Johanning

Duitsland was rond 1900 een belangrijk centrum van de fabricage van Jugendstiltegels. In dit boek worden 120 tegels uit die periode nader beschouwd en gecategoriseerd.

Uitgever: Deutsche Kunst Verlag;

978-3-422-80331-2

Duits/ Engels

224 pagina's, 193 kleurenafbeeldingen

45 euro

<https://www.deutscherkunstverlag.de/de/books/9783422803312>

Spanje

Plafons de sants en la rajola catalana: art i devoció popular, Josep A. Cerdà

35 euro

<https://www.fundaciomascort.com/publicacio/plafons-de-sants-en-la-rajola-catalana-art-i-devocio-popular/>

Verenigd Koninkrijk

Glazed Expressions

<https://tilesoc.org.uk/tacs/gazed-expressions-issue-no-96/>

Websites

Nederland

Tegels op locatie

vriendennederlandstegelmuseum.nl/insitu/insitu_beteg_list.php

België

Een website met veel wetenswaardigheden over het verleden met daarbij ook veel tegels uit Nederland, België en Frankrijk

rohardus.com/faiencetegels-nl/
rohardus.com/faiencetegels-ft/

Duitsland

Recent nieuws van Wilhelm Joliet
Meereswesen auf Fliesen im Nederlands Tegel-
museum Otterlo

www.geschichte-der-fliese.de/meereswesen.html

Zeemeermannen, zeemeerminnen en cupido's als
zeewezen op tegels in het Rijksmuseum Amster-
dam en het Museum Rotterdam

<https://geschichte-der-fliese.de/zeewezen.html>

Tegels en platen uit de Koninklijke Majolica-
werkplaats Cadinen

www.geschichte-der-fliese.de/cadinen_nl.html

Fliesen des 18. Jahrhunderts von Töpfern gefe-
tigt von Fliesenlegern verlegt

www.geschichte-der-fliese.de/Fliesen_des_18_Jhr.html

Nederlandse landschapstegels in de keuken van
de Amalienburg in het park van Slot Nymphen-
burg in München

www.geschichte-der-fliese.de/landschapstegels.html

Keulen, Diocesaan Museum: Nederlandse Bijbel-
tegels uit de achttiende eeuw

<https://www.geschichte-der-fliese.de/keulen.html>

Nederlandse tegels uit de eerste helft van de
zeventiende eeuw met het decor 'fruitschaal'

<https://geschichte-der-fliese.de/fruitschaal.html>

Leer, Haus Samson. Zeer de moeite waard

<https://www.wein-wolff.de/3d-rundgang>

Frankrijk

Franse website met aandacht voor de Hollandse
tegels

delft.fr/index-en.html

Oost-Europa

Tegelkachels met
een Russische
oorsprong, ook te
vinden in de Bal-
tische landen en
Polen

www.russian-mayolica.com/articles/russian-tiled-stoves/

Verenigd Koninkrijk

[Tile & Architectural Ceramics Society
tilesoc.org.uk/tacs/](http://Tile&ArchitecturalCeramicsSocietytilesoc.org.uk/tacs/)

Een lijst met fraaie betegelde pubs in het Vere-
nigd Koninkrijk

<https://pubgallery.co.uk/pubs/category/pub-artistry/tiling-and-ceramics-in-pubs/>

Advertenties en informatie

Adverteren in Vriendennieuws?

1/8^e pagina wordt twee keer geplaatst (in februari en september) voor € 125.

Kopij voor het volgende Vriendennieuws (september 2026) kunt u uiterlijk 1 juli 2026 sturen naar Gerda Brust:

vriendennieuws@vriendennederlandstegelmuseum.nl

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te ontvangen, mail dan naar vanveen.mark@gmail.com.

If you would like to receive the newsletter of the Friends of the Dutch Tile Museum, please send an email to vanveen.mark@gmail.com.

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten des Vereins digital empfangen, bitte schreiben Sie ein E-mail zu vanveen.mark@gmail.com

Instagram

De Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum hebben een Instagram account om actuele informatie sneller te kunnen doorgeven.

Accountnaam:
vriendennederlandstegelmuseum

www.instagram.com/vriendennederlandstegelmuseum

Mazereeuw Antiquair

In- verkoop van Tegels, Delfts, Majolica & Glas

Spiegelgracht 19 - 1017 JP Amsterdam
+31 (0)6 1044 1458 - www.mazereeuw-antiquair.com

KRAMER KUNST & ANTIK

IN- EN VERKOOP VAN ANTIKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
+31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUETILESHOP.NL
WWW.ANTIQUETILESHOP.NL

REGTS ANTIEKE TEGELS

IN- EN VERKOOP VAN
ANTIEKE NEDERLANDSE
TEGELS

VOOR DE VERZAMELAAR,
RESTAURATOR
& DECORATEUR

FROONACKER 1A
8801 KD
FRANEKER

WWW.ANTIEKETEGEL.NL
+ 31 (0) 85 060 1272

Tegel met een
voorstelling van
een vogel.
Veelkleurig.
1625-1650

VHOK
1811
Nederlandse
vereniging van
handelaren in
made keramiek
in Nederland

FRIDES LAMÉRIS

KUNST- EN ANTIKHANDEL V.O.F.
GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
1017 DD AMSTERDAM
TELEFOON: 020-6264066
TELEFAX: 020-6265893

Rob Michiels Auctions

Het veilinghuis met de grootste
keus aan antieke tegels!

Volgende veiling
31 maart 2026

www.robmichiels.com

Beleef keramiek en glas van alle kanten...

Al 70 jaar toonaangevend

Word lid en ontvang:

Drie maal per jaar het tijdschrift Vormen uit Vuur.
Uitnodigingen voor allerlei activiteiten en
meerdere keren onze nieuwsbrief VLAM!

Schrijf u in via:
www.vormenuitvuur.nl

Voor meer
€55,-
Per jaar

Nederlandse Vereniging van Vrienden
van Ceramiek en Glas
1880-1911

Vrienden van het Nederlands
Tegelmuseum krijgen op vertoon
van de vriendenkaart 10% korting
op aankopen in de museumwinkel,
met uitzondering van boeken.

Volgende keer hier uw advertentie?